

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Dergisi
(KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür (Type): Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi (Acceptance Date): 29/06/2025

Gönderim Tarihi (Submission Date): 01/06/2025
Yayınlanma Tarihi (Publication Date): 30/06/2025

Atıf Künyesi (Citation): Oral, G. Ö. & Akın, A. (2025). Pierre Bourdieu'nun Kavramları Işığında Türkiye'de Toplum Çevirmenliği: Kahramanmaraş Depremi Örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 204-220.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1711729>

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf Gayri Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) olarak lisanslıdır.

Dergide yayımlanan makalelerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu tamamen yazar(lar)ına aittir.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their published work and their work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

The scientific and legal responsibility of the articles published in the journal belongs entirely to the author(s).

PIERRE BOURDIEU'NUN KAVRAMLARI IŞIĞINDA TÜRKİYE'DE TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ: KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ ÖRNEĞİ

Gamze ÖZTÜRK ORAL*
Ayla AKIN**

Öz

Kahramanmaraş'ta dokuz saat arayla meydana gelen iki büyük deprem çevre illerde de yıkıcı hasarlar bırakmış, bu hasarların hafifletilmesinde ve ortadan kaldırılmasında küresel boyuttaki yardımların büyük katkısı olmuştur. Dünyanın farklı ülkelerinden deprem bölgelerine temel gıda, kıyafet, barınma araç-gereçleri gibi yardımların gönderilmesinin yanı sıra, binlerce arama-kurtarma personeli, gönüllü vatandaşlar ve doktor, hemşire gibi sağlık personelleri de destek ekip olarak katkıda bulunmuşlardır. Kendi alanlarında deneyimli olan yabancı destek ekiplerinin deprem bölgelerinde karşılaştıkları dil bariyeri, birer kültürel aracı olarak da adlandırabileceğimiz "toplum çevirmenleri" aracılığı ile ortadan kaldırılabilmiştir. Bu çalışmada depremden önemli ölçüde etkilenen bölgelerde gönüllü toplum çevirmenliği yapmış olan çevirmenlerin kişisel hayatları, eğitimleri, geçmiş tecrübeleri, dil donanımı ve yetkinlikleri, deprem bölgesinde birer toplum çevirmeni olarak rolleri ve deneyimleri Pierre Bourdieu'nun habitus, sermaye ve illusio kavramları ışığında nitel analiz yöntemi ile incelenecek ve çeviri sosyolojisi açısından değerlendirilecektir. 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş depreminde görev alan gönüllü toplum çevirmenlerinin sahadaki tecrübeleri ele alınarak, Türkiye'de toplum çevirmenliğinin sahadaki yansımalarının incelenmesi ve elde edilen verilerin çeviri sosyolojisi ve Pierre Bourdieu'nun habitus ve sermaye kavramları ışığında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplum çevirmenliği, Pierre Bourdieu, Çeviri sosyolojisi, Deprem, Afette Rehber Çevirmenlik.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Ana Bilim Dalı, İzmir/ Türkiye.
E-posta: gamzeozturkoral@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0009-0003-8656-7605>.

** Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, İzmir/Türkiye.
E-posta: ayla.akin@ege.edu.tr, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9376-3386>.

*** Bu çalışma Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Yüksek Lisans Programında Dr. Öğretim Üyesi Ayla AKIN danışmanlığında Gamze ÖZTÜRK ORAL tarafından hazırlanan "Çeviri Sosyolojisi Işığında 6 Şubat 2023 Tarihli Kahramanmaraş Depremi Örneği ile Türkiye'de Gönüllü Toplum Çevirmenliği" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

COMMUNITY INTERPRETING IN TÜRKİYE IN THE LIGHT OF PIERRE BOURDIEU'S CONCEPTS: THE EXAMPLE OF KAHRAMANMARAS EARTHQUAKE

Abstract

The two catastrophic earthquakes that struck Kahramanmaraş nine hours apart inflicted devastating damage upon neighboring provinces. Global aid has significantly contributed to the relief and mitigation following these disasters. In addition to humanitarian aid such as food, clothing, and shelter supplies delivered worldwide, thousands of search and rescue teams, volunteers, and healthcare personnel have also been deployed to the affected region. The linguistic challenges encountered by the foreign teams were surmounted through the invaluable assistance of “community interpreters,” who can also be considered the “cultural intermediaries”. In this study, these community interpreters’ personal lives, education, past experiences, linguistic qualification and competences, roles and experiences in the earthquake area is examined using the qualitative analysis approach in light of Pierre Bourdieu’s concepts of habitus, capital and illusio, and the analysis will be evaluated in terms of sociology of translation. In other words, by assessing the aforementioned dynamics of community interpreters, who voluntarily took part in the Kahramanmaraş earthquake that occurred on February 6, 2023, this study aims to examine the reflections of community interpreting in the field in Türkiye and to review the obtained data in light of the sociology of translation and Pierre Bourdieu’s concepts of habitus, capital and illusio.

Keywords: Community interpreting, Pierre Bourdieu, Translation sociology, Earthquake, Emergency and Disaster Interpreting.

Giriş

“Yüzyılın Felaketi” olarak adlandırılan 6 Şubat 2023 depremi, on binlerce vatandaşı hayattan koparmış, geride kalan depremzede vatandaşlara da büyük maddi ve manevi kayıplar yaşatmıştır. Afet sonrasında deprem bölgesindeki depremzedelerin acılarını hafifletmek üzere küresel boyutta bir seferberlik başlamıştır. Yurt dışından gelen ekipler, arama kurtarma çalışmalarında yer almış, sağlık ekipleri de kurulan sahra hastanelerinde depremzedelerin ilk müdahalelerinin gerçekleşmesinde büyük rol oynamışlardır. Bu ekiplerin hızlıca görevlerini icra edebilmeleri için çok sayıda gönüllü toplum çevirmeni sahaya gelerek, yabancı personellerin Türk vatandaşları ile iletişim kurmalarına olanak sağlamıştır. Bu destek ile yerli personeller ve halk ile yabancı personeller arasındaki iletişim engeli ortadan kalkmıştır.

Bu çalışmada sosyoloji ile çeviribilimin disiplinler arası boyutta kesişmesi ile tarih boyunca çeviriyi bir ürün ya da süreç olarak gören ve “metinsel-dilsel aktarımın” yapıldığı bir eylem olmanın ötesine taşıyan ve çeviriyi toplumsal bir eylem olarak ele alan çeviri sosyolojisi, kuramsal çerçeve olarak kullanılacaktır. Kahramanmaraş depremi örnekleminden yola çıkılarak, çeviriyi bir toplumsal eylem olarak ele alan çeviri sosyolojisi ve afet sahasında alanda gönüllü olarak çeviri eylemini gerçekleştiren toplum çevirmenleri ilişkilendirilecek ve bu çevirmenler hem kuramsal hem yöntemsel olarak çeviri sosyolojisi açısından incelenecektir.

Bir disiplin olarak kabul edildiği günden beri dilbilimsel dönüşüm (linguistic turn), kültürel dönüşüm (cultural turn) gibi farklı dönüşümlerden geçen çeviribilim, son olarak çeviri sürecinin incelenmesine bu süreçte yer alan eyleyicilerin de dahil edildiği sosyal/sosyolojik dönüşüm (social/sociological turn) olarak adlandırılan yeni bir sürece girmiştir. Söz konusu çalışmalar ile, çeviri eyleminin toplumsal bir bağlam içerisinde yapıldığı ve bu bağlamdan etkilenerek ortaya çıktığı fikri oluşmaya başlamıştır. Bu fikirlere göre çeviriyi bir eylem olarak ele aldığımızda, tüm çeviri sürecindeki özneler, yani eyleyiciler göz ardı edilmemelidir çünkü çeviri sürecindeki tüm aşamaların toplumda mevcut olan sosyal sistemin parçası olan kişiler tarafından gerçekleştirildiği aşıkardır. Çeviri sürecinde etkili olan eyleyiciler çevirmenler, yayınevleri, edebiyat

acenteleri, edebiyat yönetmenleri, dergi editörleri, eleştirmenler olarak sıralanabilir (Gouanvic, 2010: 123). Bu çalışmanın öznesini oluşturan eyleyciler, "toplum çevirmenleri" dir.

Toplum çevirmenleri göçmenler, mülteciler, sığınmacılar gibi azınlık grupların, devlet dairelerinde ve kamu hizmetlerinde iletişimlerini sağlayabilmeleri amacıyla çeviri eylemini gerçekleştiren kişilerdir. Ancak toplum çevirmenlerine olan ihtiyaç yalnızca devlet daireleri veya kamu hizmetleri ile sınırlı değildir. Toplum çevirmenleri, toplumun herhangi bir alanında ortaya çıkan iletişim temelli ihtiyaçlarda ilk akla gelen kişilerdir. Kahramanmaraş depreminde de deprem sonrasında sahaya gelen yabancı ekiplerin yerel halk ve personeller ile iletişimlerinin sağlanmasında ve sahadaki faaliyetlerin gerçekleşmesinde toplum çevirmenleri önemli rol oynamışlardır. Deprem sahasındaki toplum çevirmenleri gerektiğinde enkaz altında kalan bir depremzedenin sesi olmuş, gerektiğinde ise enkaz altında anne-babasını kaybeden bir çocuğun psikolojik tedavi süreçlerinde onlara bir umut olmuşlardır.

Bu çalışma, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremlerde gönüllü olarak görev almış olan toplum çevirmenlerini ve onların sahadaki deneyimlerini çeviri sosyolojisi ve Pierre Bourdieu'nun habitus, sermaye ve *illusio* kavramları bağlamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

1.Toplum Çevirmenliği

Sözlü çeviri, farklı dilleri konuşan bireyler arasında iletişimi sağlamak üzere bir dilde söylenenlerin anlık veya kısa bir süre içerisinde başka bir dile aktarılmasıdır. Tanım olarak bakıldığında sözlü çeviri, kaynak dilde sözlü olarak yapılan bir konuşmanın farklı bir dile yine sözlü olarak aktarılması olarak tanımlanabilir (Pöschhacker, 2004: 11). Sözlü çeviri faaliyetleri de yazılı çeviride olduğu gibi dilsel ve kültürel aktarımı sağlamak üzere gerçekleştirilmektedir ve sözlü çevirmenler de yazılı çevirmenler gibi toplumlar ve kültürler arasındaki iletişimi sağlamada benzer rollere sahiptirler. Zaman içerisinde küreselleşme ve göç hareketlilikleri sonucunda oluşan çok kültürlü yapıların gelişimi ile iletişimdeki ihtiyaçlar da gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Bu kapsamda farklı bağlamlarda farklı koşullarla bir araya gelen insanların arasında sözlü çeviri yoluyla kurulan iletişim ve dilsel aktarım da biçim ve ortam açısından farklılıklar göstermiştir. Bu aktarımın gerçekleşmesini mümkün kılan sözlü çeviri eylemi, gerçekleşme biçimi yönünden ve ortam yönünden olmak üzere iki farklı biçimde sınıflandırılabilir. Sözlü çeviri biçim yönünden *diyalog çevirisi*, *ardıl çeviri* ve *eşzamanlı çeviri* olmak üzere başlıca üç farklı şekilde; ortam yönünden ele alındığında ise *konferans çevirmenliği*, *mahkeme çevirmenliği*, *medya çevirmenliği* ve *toplum çevirmenliği* olmak üzere dört farklı şekilde ele alınmaktadır (Gürçağlar, 2011: 69-72).

Bu çalışmada ele alınacak olan toplum çevirmenliği dünyadaki en eski çevirmenlik türü olduğu olarak bilinmektedir. Toplum çevirmenliği, "toplum hizmeti alanında; polis merkezlerinde, göçmen bürolarında, sosyal hizmet merkezlerinde, sağlık ve psikiyatrik tedavi merkezlerinde, okullarda ve benzeri kurumlarda; yetkililerle halk arasındaki iletişimi kolaylaştırmak amacıyla verilen sözlü çeviri hizmeti..." olarak tanımlanabilir (Kurultay ve Bulut, 2012: 79). Bu mekanlarda görev alabilen toplum çevirmenleri, ardıl çeviri, fısıldayarak çeviri, yazılı metinden sözlü çeviri ve andaş çeviri gibi sözlü çeviri yöntemlerini kullanarak iki yönlü çeviri yapmaktadırlar (Alimen, 2018: 255). Toplumda gerekli olan hizmetlerin verilebilmesi için elzem bir ihtiyaç olan sözlü çeviri, dil ve dolayısıyla kültür bariyeri bulunan tüm bireylere

yöneliktir. Bu birey ve gruplar, göçmenler, mülteciler, sığınmacılar, engelliler, hastalar, yabancı ziyaretçi ve öğrenciler, dinsel, kültürel ve etnik azınlık grupları ve afetzedeler olarak sıralanabilir (Kurultay ve Bulut, 2012: 79). Genellikle ulusal ortamlarda gerçekleşen toplum çevirmenliğinde çevirmenler ihtiyaç sahiplerine hizmet sağlayan birer köprü konumundadırlar. Buna rağmen, toplum çevirmenliği sözlü çeviri türleri arasında en az prestije sahip olanı ve en yanlış anlaşılanıdır (Hale, 2007: 26). “Toplum çevirmenliği” bu meslek için en yaygın olarak kullanılan ve kabul gören kavram olsa da mesleğin isimlendirilmesinde üç köşeli çevirmen, *ad hoc* çevirmen, diyalog çevirmeni, bağlantı çevirmeni, kültürel çevirmen, kamu hizmeti çevirmenliği gibi farklı kavramlar da kullanılmaktadır (Bancroft, 2005: 37).

İnsanların doğal afetler, siyasi ve ekonomik sorunlar gibi sebeplerle göç ettiği veya etmek zorunda kaldığı bir dünyada göç hareketliliğindeki artış ile toplum çevirmenliğine olan ihtiyaç da her geçen gün artmaktadır. Farklı bir dilin konuşulduğu yeni bir ülkeye göç eden bu bireylerin karşılaştıkları ilk engel iletişimidir. Bu engeli yıkabilecek olan kişiler, toplum çevirmenleridir. Toplum çevirmenliği, kültürlerarası göç gibi hareketliliğin artmasıyla iletişime olan gereksinimin var olduğu her koşulda bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır (Şan ve Koçlu, 2020: 818). Ancak toplum çevirmenlerine olan ihtiyaç yalnızca göç durumları ile sınırlı değildir. Bu çalışmanın konusu olan deprem gibi doğal afetlerin yaşandığı durumlarda da toplum çevirmenleri kritik öneme sahiplerdir. Doğal afet durumlarında yürütülen çeviri faaliyetlerinde gönüllü çevirmenler görev almaktadır.

Ülkemizde toplum çevirmenliği ilk kez 17 Ağustos 1999 yılında gerçekleşen Marmara Depremi ile gündeme gelmiştir. Deprem sonrasında sahaya gelen yabancı ekipler ile Türk halkı arasında iletişimin sağlanmasındaki eksiklikler, deprem sonrasında Afette Rehber Çevirmenlik (ARÇ) organizasyonun kurulmasına neden olmuştur. Afetlerde destek hizmeti veren rehber çevirmenlik girişimi olan ARÇ, Marmara depremi sonrasında tecrübe edilen kaostan, ihtiyaçtan doğan iletişim engeline bir çözüm olabilmek üzere kurulmuştur (Kurultay ve Bulut, 2012: 81). ARÇ organizasyonu, ağına dahil olan gönüllü çevirmenlere belirli eğitimler sağlayarak ve tatbikatlar düzenleyerek gereken durumlarda afet sahalarında göreve hazır bir çevirmen ağı oluşturmuştur; 2000 yılında kurulduğu günden itibaren uluslararası düzeyde çalışmalara katkıda bulunmuş, ülkemizde ise Van ve Kahramanmaraş depremlerinde aktif bir şekilde rol almıştır (Çeviri Derneği,t.y.).

2. Çeviri Sosyolojisi

Daha öncelerde dilbilim ve karşılaştırmalı edebiyat disiplinleri ile ilişkilendirilen ve bu disiplinlerin çalışmalarında yer alan çeviribilim, 1990 ve 2000’li yıllara gelindiğinde geçirdiği dönüşümler ile sosyoloji disiplini ile ilişkilendirilebilecek bir yöne evrilmiştir. Özellikle Pierre Bourdieu’nun sosyolojik yaklaşımı, çeviribilimin yalnızca metinsel-dilsel aktarımdan ibaret olmadığını, toplumdaki diğer eylemler ve eyleyiciler ile de ilişkili olduğu fikrini ortaya çıkarmıştır.

Çeviribilim, kültürel dönüşümünün başladığı 1990’lı yıllardan itibaren farklı kavramları da araştırma alanına dahil etmiş ve disiplinler arası bir boyut kazanmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde Pierre Bourdieu’nun öne sürdüğü kuram ve kavramların da etkisiyle, çeviri yalnızca metinsel-dilsel aktarımın yapıldığı bir eylem olmanın ötesine geçmiş, toplumsal bir

eylem olarak ele alınarak daha kapsamlı yaklaşımlardan oluşan bir disiplin haline gelmiştir. Bourdieu'nun sosyal alanlar kuramı, Luhmann'ın sosyal sistemler kuramı gibi farklı sosyolojik kuramlar çeviribilime uygulanabilen önemli kuramlardır (Inghilleri, 2005).

2000'li yıllarda geçirdiği bu dönüşüm, çeviribilimin sosyoloji disiplini ile ilişkilmesine ve çeviri eylemi ile ortaya çıkan çeviri ürünlerin toplumsal bir bağlam neticesinde ortaya çıktığını düşündürmüştür. Bununla birlikte çeviribilimde metinlerin incelenmesinin ötesine gidilerek, metinlerin arkasında yer alan çevirmenlere odaklanmaya başlanmıştır. Bu fikrin oluşumunda Daniel Simeoni'nin *The Pivotal Status of the Translator's Habitus* (1998) adlı makalesi ve Anthony Pym'in *Method in Translation History* (1998) adlı kitabında çeviri sürecinde metinlerin aksine birer eyleyici olarak çevirmenlere dikkat çekilmesi etkili olmuştur. Bu eserlerin de yayımlanması ile çevirmenlerin konumlarının irdelenmeye başlaması, çevirmen-toplum ilişkisini öne çıkarmıştır. Çeviri sosyolojisinin temelini oluşturan bu yeni bakış açıları ile çalışmalar yapan bazı araştırmacılar çeviri sürecinin bir parçası olan çevirmenlere odaklanırken, bazıları da çevirmenlik mesleğini ve çevirmenlerin toplumsallaşma süreçlerine odaklanmışlardır (Gürçağlar, 2011: 148).

Çeviri sosyolojisi kapsamında yapılan çalışmalar farklı yaklaşımlar ile oluşturulmuştur. Bu yaklaşımlardan bazıları çeviri sürecinde rol alan eyleyiciler, yani çevirmenler üzerineyken, diğer yaklaşımlar ise çeviri sürecine odaklanmaktadır (Wolf, 2007: 13). Dünyada çeviri sosyolojisi alanında yapılan ilk çalışmaların geneline bakıldığında bu çalışmaların çoğunluğunun edebiyat alanında olduğu görülmektedir (Erdoğan, 2021: 28). Edebiyat ve sosyoloji düzleminde yapılan çalışmalarda "eyleyicilerin" incelendiği yaklaşımların öne çıktığı görülmektedir.

Edebiyat çevirisi gibi yazılı çeviri türlerinin sosyolojik yaklaşımlarla ele alınması gibi, toplum çevirmenliği gibi sözlü çevirinin türleri de çeviri sosyolojisi kapsamında ele alınan alanlardandır. Fakat edebi çeviri gibi yazılı çeviri türleri ve çeviri sosyolojisi düzleminde yapılmış çalışmalarda çeşitliliğe sözlü çeviri çalışmalarında rastlanmamaktadır. Sözlü çeviri çalışmalarının bir alt kolu olan toplum çevirmenliğini çeviri sosyolojisi bağlamında inceleyen çalışmaların sayısı çok sınırlıdır; Hélène Buzelin, bu duruma dikkat çekerek sözlü çeviri sosyolojisinin "oluşmakta olan bir alan" olduğunu ve sözlü çeviri alanında yapılan çalışmalarda da sosyoloji kuramlarının kullanılmaya başlandığını belirtmiştir (Erdoğan, 2021: 29).

Çeviri sosyolojisi kapsamında Pierre Bourdieu'nun kavramlarını sözlü çeviri alanına taşıyan isim Moira Inghilleri (2005)'tir. "*The Sociology of Bourdieu and the Construction of 'Object' in Translation and Interpreting Studies*" adlı makalesinde Inghilleri, Bourdieu'nun *habitus*, *illusio*, *alan* ve *sermaye* gibi kavramlarını yazılı ve sözlü çeviri çalışmaları kapsamında ele almıştır:

Özellikle Bourdieu'nun *habitus*, *alan*, *sermaye* ve *illusio* kavramları, yazılı ve sözlü çeviri araştırmaları kapsamında, aktör/eylemlilik ve yapı arasındaki ilişkinin (bireylerin eylemlerini başlatan aktiviteler ve bu eylemleri kısıtlayan ya da mümkün kılan yapılar) yeniden kuramsallaştırılmasına önemli ve benzersiz bir katkı sağlamıştır. Bourdieu'nun bu ilişkiyi kavramsallaştırması, belirli bir tarihsel ve sosyo-kültürel bağlam içerisinde gerçekleşen yazılı ve sözlü çeviri faaliyetlerinin yeniden üretilmesinin ve dönüştürülmesinin etkisinin, yazılı ve sözlü çevirmenlerin bireysel etkisinin ve yazılı ve sözlü çeviri sürecini gerçekleştirdikleri karmaşık ağların etkisinin ele alınmasının yararlı olduğunu kanıtlamıştır (Inghilleri: 2005, 126).¹

¹ Aksi belirtilmedikçe yazar tarafından çevrilmiştir.

Inghilleri, Bourdieu'nun kavramlarını ve sosyolojik kuramını yazılı ve sözlü çeviri çalışmaları kapsamında ilişkilendirirken, Bourdieu'nun kuramında özne etkisinin öne çıkmasının çeviri eylemindeki etkisine de değinmektedir. Yukarıdaki alıntıdan yola çıkarak çevirmenlerin çeviri sürecindeki kararlarının içinde bulundukları “karmaşık ağdan” -bir diğer deyişle içinde bulundukları toplumdan- bağımsız alınamayacağı çıkarımı yapılabilir.

Bu çalışmada, çeviri sosyolojisi kapsamında Pierre Bourdieu'nun kuram ve sosyolojik kullanımları çeviribilim ve çeviri sosyolojisi açısından ele alınacak ve çalışma bu kapsamda yürütülecektir. Çeviri Sosyolojisinde öne çıkan isimlerden biri olan Pierre Bourdieu'nun habitus, sermaye ve illusio gibi anahtar kavramları, tıpkı farklı sosyal bilimler alanlarında olduğu gibi çeviribilimde ve çeviri sosyolojisinde de çevirmenlerin birer eyleyici olarak eylemlerini açıklamak da yol gösterici olacaktır.

2.1. Habitus

Habitus kavramına birden fazla tanım getiren Bourdieu'ya göre habitus, bireylerin sosyalleştikleri süre içinde kısmen bilinçsiz bir şekilde içselleştirmiş ve benimsemiş oldukları idrak, değerlendirme ve eylem şablonlarından meydana gelmektedir (Jourdain ve Naulin, 2016:). Habitus, geçmişin ve bugünün bilgi ve deneyimlerini taşıyan ve şimdiki zamanda yaşayan bir tarihi içeren, kendisini sürekli olarak güncelleyerek geleceği şekillendiren bir yapıdır (Akoğlan Kozak ve Araboğa, 2021: 70). Bourdieu'nun habitusu, mantığa en yakın olanın tercih edilmesini değil, sorgulamadan ve bilinçsizce, başka türlüünün saf dışı görülmesini ve “kim olsa aynı şeyi yapar” düşüncesi ile hareket edilmesine olanak sağlamaktadır. Bu düşüncüyü belirleyen de bireyin ait olduğu toplumsal sınıf ve eğitim sistemi temelinde edindiği alışkanlıkları ve yatkınlıklarıdır.

Pierre Bourdieu, bireylerin dilsel ifade ve söylemlerini “*dilsel habitus + dilsel piyasa = dilsel ifade, söylem*” (Bourdieu, 2022: 146) denklemiyle modellemiş ve bu çerçevede dilsel yatkınlıkların, bireylerin toplumsal alanlarla etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğini açıklamıştır. Dolayısıyla, bireylerin konuşma tarzları ve birden fazla dili konuşabilmeleri gibi dilsel yetkinlikleri, onların dilsel habitusları ile doğrudan ilişkilidir.

Habitusun çevirmenlerin eylemleri üzerindeki etkileri ve dilsel habitusun değişebilen, dönüşebilen bir yatkınlık olduğu, bu çalışma kapsamında ele alınan toplum çevirmenlerinin sahadaki deneyimlerinden verilen örnekler ile gösterilecektir.

2.2. Sermaye

Sermaye, bu çalışma kapsamında ele alınacak olan bir diğer kavramdır. Bourdieu'nun sosyal kuramında kültürel sermaye, ekonomik sermaye, sosyal sermaye ve sembolik sermaye olmak üzere dört farklı sermaye türünden bahsedilmektedir. Bu sermaye türleri kendi içlerinde sabit olmaktan ziyade, kendileri aralarında sürekli olarak etkileşime girebilmekte ve birbirlerini etkileyebilmektedir (Bourdieu, 2010: 49).

Ekonomik sermaye, bireylerin sahip oldukları maddi değerleri tanımlamaktadır. Mülkiyet gibi taşınmaz mallara atfedilen kavramlara da bu sermaye türünde rastlanmaktadır. Çünkü ekonomik sermayenin varlığı, sahip olunan ekonomik kaynaklar ile de kendini göstermektedir.

Kısaca, Bourdieu için ekonomik sermaye, bireylerin gelir, mal ve mülklerini ellerinde bulundurmalarını ifade etmektedir (Jourdain ve Naulin, 2016: 106).

Kültürel sermaye, toplumda yüksek olduğu kabul edilen değerlere vâkıf olmaktır (Palabıyık, 2020: 15). Bireyin okuduğu okullar, aldığı eğitimler, katıldığı faaliyetler, dilsel yeterlilikleri, bilgi birikim ve becerileri kültürel sermaye için önem arz eden olgular arasındadır. Bireylerin sahip oldukları bu olgular ile hayat bulan kültürel sermayeler toplumsal yapı içerisinde farklılık gösterir; bazı bireylere miras yolu ile aktarılırken, bazıları da diploma ile bu sermayeyi sonradan kazanmaktadır. Bourdieu'ya göre kültürel sermaye bedenselleşmiş hal (bedenin ve zihnin yatkınlıkları), nesnelleşmiş hal (kitaplar, enstrümanlar, sözlükler, resimler) ve kuramsallaşmış hal olmak üzere üç şekilde var olmaktadır (Bourdieu, 1986: 17).

Bourdieu'ya göre *sosyal sermaye*, bireyin sahip olduğu ilişki ağı aracılığıyla elde ettiği faydalar ile kendini göstermektedir. Dolayısıyla, sosyal sermayeye sahip olabilmek için geniş bir sosyal ağa sahip olmak değil, sahip olunan sosyal ağ sayesinde bir avantaj ve fayda elde edebilecek bir sosyal konuma sahip olmak gerekmektedir. Bir bireyin toplumda parçası olduğu üyelikler, sosyal çevresi, güvendiği bireyler sosyal sermayesinin çeşitliliğini göstermektedir. Bir bireyin sahip olduğu sosyal sermayenin hacmi buna göre hem ilişkiler ağının genişlemesine hem de ilişki içerisinde bulunduğu kişilerin sahip olduğu sermayelerin (ekonomik, kültürel ya da sembolik) hacmine bağlıdır (Bourdieu, 1986: 21-22).

Son sermaye türü olan *sembolik (simgesel) sermaye*, toplumsal tanınırlık ve prestij kavramlarını ele almaktadır (Jourdain ve Naulin, 2016: 107). Bireylerin kendileri ile ilgili olan görünüş, şeref, prestij, duruş ve konuşma gibi özellikleri sembolik sermayesi ile ilişkilidir (Palabıyık, 2020: 16). Bu çalışmada, deprem bölgesinde görev alan toplum çevirmenlerinin sahip oldukları sermayelere göre sahadaki konumlarını ve bu sermayelerin dönüşümleri örnekler ile açıklanacaktır.

2.3. Illusio

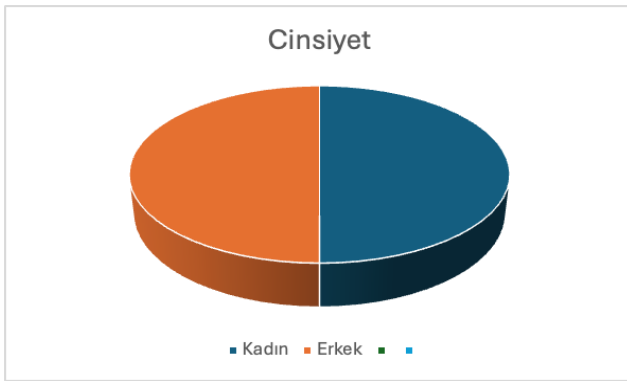
Pierre Bourdieu'nun kuramında *illusio*, eyleyicilerin bir eylem için harekete geçtiklerinde, eyleme veya eylemin sonucuna karşı sahip oldukları *beklentidir*. Illusio, eyleyicilerin, bir eylemi gerçekleştirmeyi değerli buldukları ve onları eylemi gerçekleştirmeye motive eden şeydir (Erdogan, 2021: 38). Pierre Bourdieu'nun toplumsal yapıyı açıklamak üzere başvurduğu oyun metaforu bağlamında *illusio*, toplumdaki eyleyicilerin oyuna dahil olmalarına sebep olan motivasyonlarıdır. Bourdieu, eyleyicilerin bu motivasyonlarına, bir diğer deyişle, "oyuna katılma, oyuna kendini kaptırma, oyunun ucunda büyük bir ödül olduğuna inanma, daha açık olmak gerekirse, oynamaya degeceğine inanma" (Jourdain ve Naulin, 2016: 123) haline *illusio* demektedir. Sahada görev alan gönüllü toplum çevirmenlerinin "illusio"ları bir sonraki bölümde incelenecek olsa da eyleyicilerin bu eylemlerini gönüllü olarak icra etmiş, olmaları, bu çevirmenlerin illusioları hakkında bize önceden bazı fikirler vermektedir.

3. Yöntem

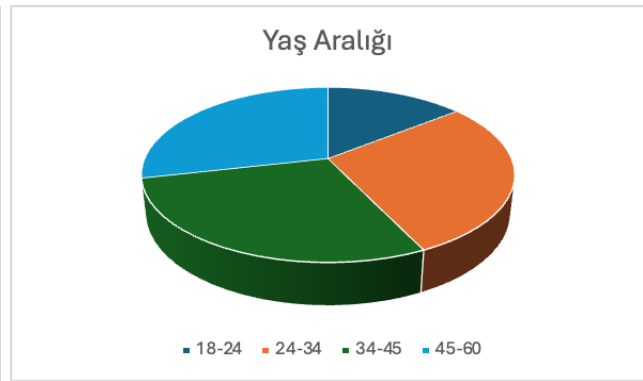
Bu çalışmada, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremlerde gönüllü olarak görev almış olan toplum çevirmenlerini ve onların sahadaki deneyimlerini çeviri sosyolojisi ve Pierre Bourdieu kavramları bağlamında değerlendirmek amaçlanmaktadır.

Çalışmanın gerçekleşmesinde nitel analiz yöntemi kullanılmış ve veri toplama aracı olarak deprem sahasında görev almış olan 14 gönüllü çevirmen ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin öncesinde üniversitenin Etik Kurul Komisyonu'na görüşme soruları onay için iletilmiş, onay gelmesini takiben çalışmaya katılım sağlamak isteyen katılımcılarla WhatsApp ve e-posta üzerinden iletişime geçilerek görüşme tarihi planlanmıştır. Görüşmelerin gerçekleştirilmesi için her bir katılımcıya çalışmanın amacı ve gereklilikleri ile ilgili bilgilerin bulunduğu onam formları imzalamaları için iletilmiştir. Görüşmeler Google Meet adlı online toplantı platformu üzerinden her bir katılımcı ile planlanan tarih ve saatte gerçekleştirilmiş, katılımcıların izni ile görüşme kaydı alınmıştır. Katılımcıların farklı şehirlerde ikamet etmesinden dolayı yüz yüze görüşme yapılamamıştır.

Görüşmeye toplamda 14 katılımcı dahil olmuş ve katılımcı profilleri aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir:

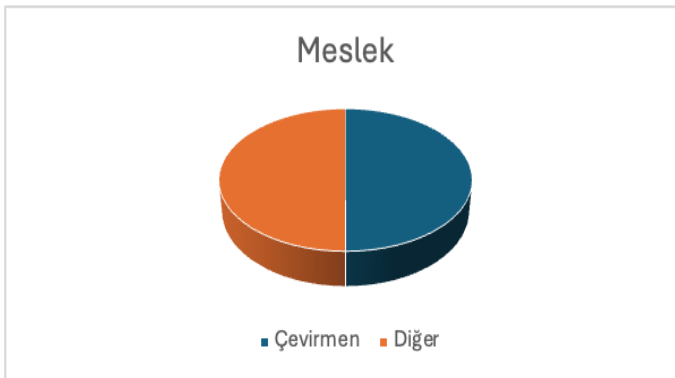

Şekil 1. Katılımcıların Cinsiyet Grafiği

Şekil 2. Katılımcıların Yaş Aralığı Grafiği

Şekil 1'de görüldüğü üzere katılımcılardan 7'si kadın, 7'si erkektir. Çevirmenlerin yaş aralıklarına bakıldığında 2'sinin 18-24; 4'ünün 24-34; 4'ünün 34-45 ve kalan 4'ünün de 45-60 aralığında olduğu görülmektedir.

Şekil 3. Katılımcıların Meslek Grafiği

Şekil 4. Katılımcıların Eğitim Durumu Grafiği

Bu çevirmenlerden 1'i lise mezunu, 1'i önlisans mezunu, 7'si lisans mezunu, 1'i doktora mezunu iken; 2'sinin lisans, 1'inin yüksek lisans, 1'nin doktora eğitimi devam etmektedir. Katılımcıların yarısı çevirmenliği meslek olarak yaparken, diğer yarısı farklı meslekleri icra etmektedirler. Katılımcılardan 5'i mütercim tercümanlık bölümü mezunuyken, 1'i sosyoloji, 1'i radyo televizyon yayıncılığı, 1'i İngilizce öğretmenliği, 1'i Almanca öğretmenliği, 2'si İngiliz dili ve edebiyatı, 1'i Hint felsefesi, 1'i harita mühendisliği, 1'i yabancı dil lisesi mezunudur/eğitimi almaktadır.

Katılımcılara 9 soru yöneltilmiştir ve bu soruların temel amacı Pierre Bourdieu'nün sosyolojik kuramında yer alan habitus, sermaye ve illusio kavramları ile çeviri alanında görev alan çevirmenlerin kişisel geçmişlerini ve deneyimlerini ilişkilendirmek ve Bourdieu sosyolojisinin çeviri sürecine yansımalarını ortaya koymaktır.

4. Araştırma Bulguları ve Değerlendirme

Deprem bölgesinde gönüllü çevirmenlik yapmış olan çevirmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin değerlendirildiği bu bölümde, Pierre Bourdieu'nün habitus, sermaye ve illusio kavramlarının gönüllü çevirmenlerin deneyimlerindeki yansımaları analiz edilecektir.

4.1. Habitus'un Sahadaki Yansımaları

Pierre Bourdieu'nün habitus kavramı çeviri süreci bağlamında ele alınırken alanda birer toplumsal eyleyici olan çevirmenler incelenmektedir. Bireylerin ait oldukları toplum içerisinde doğdukları günden itibaren içselleştirmeye başladıkları düşünceleri, yatkınlıkları, eğilimleri, kararları ve dünyayı algılayış biçimleri habitusları ile açıklanmaktadır. Bourdieu'ya göre habitus, tarihin bir ürünüdür (Bourdieu ve Wacquant, 1992: 133). Dolayısıyla habituslar, bireylerin zaman içerisinde özümstedikleri ve benimsedikleri yapılar ile oluşturmaktadır. Çevirmen habituslarını oluşturan bu yapılar çeviri alanındaki eğitimleri, deneyimleri, toplumsal uzamdaki konumları ve sahip oldukları sermayeler olarak sıralanabilir. Habitusu oluşturan tüm bu dinamikler çevirmenlerin çeviri eyleminde aldıkları kararları ve çeviri stratejilerini etkilemektedir ve çevirmenler de diğer toplumsal failer gibi eylemlerini gerçekleştirirken sahip oldukları habituslardan etkilenmektedir. Daniel Simeoni, çevirmen habitusunu "kişiselleştirilmiş bir toplumsal ve kültürel geçmişin ayrıntılı, karmaşık sonucu" (Simeoni, 1998: 32) olarak açıklamaktadır. Dolayısıyla alandaki çevirmenlerin konumlarının ve sahip oldukları habitus türünün, çeviri sürecinde aldıkları kararlarda etkili olduğu söylenebilir. Yıllardır yazılı çeviri deneyimi olan ancak sözlü çeviri deneyimi neredeyse hiç olmayan gönüllü çevirmen Ö.Ö, bu durumunu şu şekilde ifade etmiştir:

Bir de ben çok sözlü tercüme yapmadığım için biraz çekingendim çünkü yazılı tercüme de yanlış yaptığın bir şeyi silebiliyorsun ama sözlü tercüme de... Hele medikal söz konusuysa daha kritik oluyor bu durum" (Görüşme notları, 2025).

Yaklaşık 20 yıldır konferans çevirileri yapan ve tıp kongrelerinde defalarca kez görev almış bir başka gönüllü çevirmen olan A.T. ise şu sözleri kullanmıştır:

Öncesinde başka bir STK vardı görüştüğüm ve sahada röportajlar yapacaklardı, orada tercüman olarak gönüllü olabilirim diye düşünmüştüm. Ama sahra hastanesi benim en becerilerime ve özelliklerime uygun olduğu için ve eğitmen ve tercüman olduğum için sanırım en doğrusu bu oldu. Ben önceden de tıp çevirisi dersi verdiğim için ve tıp kongrelerinde çeviriler yaptığım oldukça aşına olduğum bir alandı” (Görüşme notları, 2025).

Birer toplum çevirmeni olan afet çevirmenlerinin sahada çeviri dışında farklı roller üstlendiklerini belirtmiş olmaları da dikkat çeken ifadeler arasındadır. Çevirmenlerin deprem sahasında yalnızca birer dilsel köprü olmak yerine toplumdaki diğer ihtiyaçları gidermek üzere farklı roller de üstlenebilmiş olmaları habitusları ile ilişkilendirilebilir, dolayısıyla bu durum onların toplumu etkileyen afet gibi durumlarda çeviri eyleminden daha fazlasını yapabilme yatkınlıklarından kaynaklanmaktadır. Çünkü bireylerin yetiştikleri toplum, aldıkları eğitimler, mesleki deneyimleri gibi eğilimlerden oluşan ve değer ve inançlarını şekillendiren habitusları, onların neyi doğru ve anlamlı bulduğunu, olaylara nasıl tepki verdiğini ve olaylar karşısında ne gibi kararlar aldığını belirlemektedir. Bu bağlamda çevirmenlerin deprem sahasına gönüllü olarak dahil olmaları ve çeviri dışında görevler edinmeleri, sadece vicdani bir sorumluluktan değil, içselleştirdikleri mesleki ve etik değerlerinden, bir başka deyişle, habituslarından doğmuş bir eylemdir. Çevirmenlerin çeviri eylemi dışında üstlendikleri roller hasta bakımından, depremedelere psikolojik destekte bulunmaya, yerleri paspaslamaktan, sahra hastanesinde insan kaynakları rolü üstlenmeye kadar uzamaktadır. Bu da sahada görev alan gönüllü çevirmenlerin aldıkları rollerin çok yönlü olabileceğini ve habituslarının esnek ve dönüştürücü yapıda olduğunu göstermektedir.

Görüşme yapılan çevirmenlerin tamamı, sahaya gelme kararlarında etkili olan ana nedenin, deneyim ya da eğitim gözetilmeksizin, İngilizce ya da farklı bir dili konuşabiliyor olmaları olduğunu belirtmişlerdir. Sahip oldukları *dilsel habitus* sayesinde başka bir yabancı dile hâkim olmanın getirdiği yetkinlik onlara toplumsal bir faaliyette gönüllü olarak yer alma düşüncesine itmiştir. Dilsel yetkinlik ve becerilerinin, afet durumlarında faydalı olabileceğine dair geliştirdikleri içsel düşünce gönüllü çevirmenlerin bu kararları doğal bir şekilde almalarına neden olmuştur. Dilsel habitusları sayesinde deprem sahasında gönüllü çeviri yapmaya yönelen toplum çevirmenleri, sahada çeviri dışında farklı görevler de edinmişlerdir.

Yapılan görüşmeler sonucunda çeviri dışında farklı roller üstlenen çevirmenlerin bazılarının ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir. Deprem sahasında Filistin-İsrail merkezli bir psikolojik yardım merkezinde çevirmen olarak görev yapan ve kendisi de bir çevirmen olan E.N., orada çeviri dışında gerçekleştirdiği görevlerini şu sözlerle açıklamıştır:

Genellikle çocukları eğlendirmek, oyunlar oynamak, onlarla iletişim kurmaya çalışmak, arada İngilizce bilen çocukları heveslendirmek, onların dil yönetimini artırmak üzerine çalıştık (Görüşme notları, 2025).

Üniversitede tercümanlık bölümü öğrencisi olan B.Ş. bu durumu şu şekilde ifade etmektedir.

Sözlü çevirinin farklı boyutları ve çevirmenin rollerini aşan bazı şeyler vardır ya, onu çok gördüğüm bir deneyim oldu bu. Çünkü kendimi bir anda onlara otel bulmaya çalışırken, araba kiralamaya çalışırken buldum. Burada da yapmalı mıyım, yapmamalı mıyım diye bir ikilem doğuyor ama işlerin ilerlemesi için onlara yardımcı olmam gerekti (Görüşme notları, 2025).

Gönüllü çevirmen A.A., deprem bölgesindeki rolleri ile ilgili aşağıdaki bilgileri vermiştir:

Ben de çeviri dışında işler de yaptım, çeviri dışında hasta bakımı, hastayı taşıma gibi konularda bilgi sahibi oldum (Görüşme notları, 2025).

Çevirmenlerin deprem sahasında birden fazla rol üstlenebilmesinde habituslarının etkili olduğu gibi, gönüllü olarak sahaya çevirmen olarak katılma kararı da habitusları tarafından şekillendirilmiştir. Çünkü bireylerin geçmiş yaşamlarında edindikleri deneyimler, habituslarını ve yetkinliklerini şekillendirerek bugünkü kararlarında etkili olmaktadır. Bu örnekler ayrıca çevirmenlerin deprem sahasında birer dilsel aracı olmaktan öteye gittiklerini ve toplumsal alan içerisinde farklı pozisyonlar alan eyleyiciler olduklarını göstermektedir.

Çevirmenlerin sahip oldukları *dilsel habitus*, sahada gönüllü çevirmenlik yapma kararını almalarındaki en önemli etken olmuştur. Her bireyin sosyal uzam içindeki konumu, habituslarının şekillenmesinde belirleyici bir faktördür ve bu habituslar, bireylerin beğenilerinden siyasi görüşlerine, inançlarından boş zaman aktivitelerine kadar pek çok alışkanlıklarını ve yetkinliklerini etkilemektedir (Bedir, 2019: 143).

Çevirmenlerin deprem sahasında yaşadıkları bazı olayları paylaşımları da dilsel habitusları ile ilgili fikir vermektedir. Kendisi de bir depremzede olan ve mütercim tercümanlık mesleğini icra etmekte olan S.A., bademcikleri şişen bir hastanın “küçük dilim şişti” şikayetiyle yanlarına geldiğini ve kendisinin de “küçük dil” ifadesini doktora nasıl aktaracağı konusunda tereddüt yaşadığını belirtmiştir. Her ne kadar mütercim-tercüman olsa da S.A.’nın önceki çeviri deneyimleri tıp alanında olmadığı için bu durum sahadaki deneyimlerine de yansımıştır. Deprem sahasında dil açısından çevirmenlerin karşılaştıkları bu tür zorluklar, habituslarını oluşturan dilsel becerilerinin ve geçmiş deneyimlerinin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, deprem sahasında edindikleri deneyimlerin de çevirmenlerin dilsel habituslarına katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz. Sahada görev alan ve harita mühendisliği öğrencisi olan A.A., deprem sahasına gitmeden önce belirli bir düzeyde İngilizce bildiğini ancak bu bilginin sözlü çeviri yapacak düzeyde olmadığını ifade etmiştir. A.A., sahadaki deneyiminden önce uzun bir süre boyunca İngilizce konuşma pratiği yapma fırsatının bulunmadığını, ancak deprem sahasında geçirdiği süre boyunca İngilizcesinin önemli ölçüde geliştiğini vurgulamıştır. A.A.’nın bu ifadeleri, dilsel habitusun değişen, dönüşen ve gelişebilen yönünü açıkça yansıtmaktadır.

Deprem sahasında görev alan bazı çevirmenlerin afet bölgesinde gönüllü olarak yer alma kararlarının arkasında yatan içsel etkenlerden biri de bizzat depremzede olmaları, yakınlarının depremde etkilenmiş olması ya da memleketlerinin doğrudan afet bölgesinde yer almasıdır. Bu tür etkenler, çevirmenlerin kişisel yaşam deneyimleriyle şekillenen ve içinde bulundukları sosyal bağlamla oluşan habituslarıyla doğrudan ilişkilidir.

Aslen Antakya’lı olan gönüllü çevirmen E.N., deneyimlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

Benim babam zaten Antakyalı. Orada en çok şaşırdığım şey sokak sokak bildiğiniz bir kentin yok olmasıydı. Yolumu kaybettim, şaşırdığım tek şey bu oldu ama durumun vehametinin biraz farkındaydım. Oranın kültürüne de hâkim olduğum için ve oranın dayanışma ruhun da bildiğim için zorlanmadım pek fazla... Ve Antakya’yı biliyor olmam, babamın Antakyalı olması da oraya gitmemde büyük bir etken. Aslında Antakya’nın hayatımda önemli bir yer tuttuğunu düşünmüyordum... Tutuyormuş bu da bir etken (Görüşme notları, 2025).

Deprem sahasında görev alan çevirmenlerin daha önce farklı alanlarda gönüllülük tecrübelerinin olduğu görülmektedir. Geçmiş yaşantılarında ve deneyimlerinde edindikleri

gönüllülük tecrübelerinin, deprem sahasında gönüllü olarak görev alma kararlarında ve yatkınlıklarında önemli bir etken olduğu söylenebilir. Görüşmelerin gerçekleştirildiği 14 çevirmenden 5'inin daha önce gönüllülük tecrübesi olduğu görülmüştür.

Deprem sahasında bir ay gönüllü çevirmenlik yapan D.B., daha önce edindiği çok fazla gönüllülük tecrübesi olduğunu, sahaya gitme kararını alırken de eski tecrübelerine güvendiğini ifade etmiştir. Sahada gönüllü görev yapan bir diğer tercüman O.H., yaklaşık 10 sene boyunca yaşadığı şehrin sosyal ve kültürel faaliyetlerinden bölgede yaşayan toplumu haberdar etmek üzere, hiçbir maddi getirisi olmaksızın, gönüllü olarak çalışmalar yapmış ve kültür yayınları üretip bölge halkına dağıtmıştır.

Afet bölgeleri, toplumdaki her birey için alışılmışın dışında, konfor alanının ötesinde ve zorlu koşulların hüküm sürdüğü yerlerdir. Bu ortamlarda karşılaşılan olaylar ve dinlenen hikâyeler, güçlü bir psikolojik ve duygusal dayanıklılık gerektirir. Hayatlarının geçmiş dönemlerinde konfor alanlarından çıkmayı çokça deneyimlemiş olan bireyler, bugünkü deneyimlerinde geçmişin izlerini taşımaktadır. Zaman içinde oluşturdıkları habituslarının bu yönleri, bugünkü deneyimlerinde kolaylık sağlamıştır.

Örneğin çevirmen N.Y., bir kampçı olduğunu ve sahada ona lazım olabilecek çadır, mat gibi temel ekipmanlara sahip olduğunu belirtmiştir. Depremi bizzat deneyimlemiş olan bir gönüllü tercüman olan A.A. ise doğanın içinde vakit geçirmeyi ve ekstrem sporlar yapmayı sevdiğini belirtmiştir. Aynı şekilde gönüllü çevirmen E.N. ise *“Benim sırtımda her zaman bir çantam vardır zaten, 65 litre, çantamı alır giderim ben”* sözleriyle özgür ruhlu bir birey olduğunu ifade etmiştir.

Bu bölümde değinilen örnekler gönüllü toplum çevirmenlerinin habituslarının sahadaki yansımaları açısından aydınlatıcı fikirler vermektedir. Sosyal uzam içerisinde bir alan olan çeviri ve alanın toplum faileri olan çevirmenlerin afet alanındaki gönüllü çeviri süreçlerinin habitus kavramı çerçevesinde ele alınabileceği, sahadan örneklerle ortaya konulmuştur.

4.2. Sermayelerin Sahadaki Yansımaları

Pierre Bourdieu'nun toplumu betimlemek üzere tanımladığı sosyal uzamda bireyler sahip oldukları sermayelere göre konumlanmaktadır ve Bourdieu sermaye türlerini dört farklı türde ele almıştır. Çeviri alanında Bourdieu'nun sermaye türleri, çevirmenlerin alanda konumlanmasına, alandaki güç ilişkilerinin belirlenmesine ve çevirmenlerin çeviri sürecindeki kararlarının açıklanmasına ışık tutmaktadır. Bu çalışma ile deprem sahasındaki çevirmenlerin sahip oldukları dört sermaye türünün (kültürel, sosyal, ekonomik ve simgesel) deprem sahasındaki örnekleri ele alınacak; böylece Bourdieu'nun sermaye kavramının çeviri alanındaki yansımaları ve etkileri değerlendirilecektir.

Yapılan görüşmeler neticesinde deprem sahasındaki çevirmenler incelendiğinde, Bourdieu'nun sermaye kavramının çevirmenlerde farklı şekillerde görüldüğü ve etkili olduğu söylenebilir. Bunun en kapsamlı örneği, deprem bölgesinde yaklaşık iki hafta kadar çevirmenlik yapan A.T. kodlu çevirmenin sermayelerinin sahadaki gözlemlenen etkileridir.

Bir üniversitede mütercim tercümanlık bölümünde görev yapan ve yıllardır çevirmenlik yapmakta olan A.T., depremden haberdar olur olmaz, hali hazırda gönüllülük yaptığı bir kurum

aracılığıyla acil yardım faaliyetlerine katılma kararı almıştır. İlk etapta “nasıl yardımcı olabilirim?” kaygısı ile sahada çorba dağıtımı gibi temel insani yardım görevlerinde yer alabileceğini düşünmüş; daha sonra kişisel olarak iletişimde olduğu bir sivil toplum kuruluşunun (STK) kuracağı sahra hastanesinde çevirmen ihtiyacı olacağını öğrenince, çevirmenlik yapmanın kendi yetkinliklerine daha uygun olduğuna karar vermiştir. A.T.’nin afet sahasındaki gönüllü çeviri deneyimine dahil olmasında kişisel çevresi aracı olmuştur. Dolayısıyla bireylerin sahip oldukları sosyal sermayenin kriz anlarında harekete geçme ve sahada konumlanma biçimi üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

A.T., uzun yıllara dayanan konferans çevirmenliği deneyimi, tıp kongrelerinde gerçekleştirdiği uzmanlık gerektiren çeviri faaliyetleri, tıp çevirisi alanında ders verme pratiği ve üniversitede mütercim-tercümanlık bölümünde öğretim görevlisi olarak sürdürdüğü akademik çalışmalarıyla çeviri alanında güçlü bir kültürel sermayeye sahiptir.

A.T. kodlu çevirmen ile ilgili dikkat çekici bir diğer sermaye türü de simgesel sermayedir. A.T., sahip olduğu sosyal sermayesi aracılığıyla alana dahil olmuş ve sahip olduğu kültürel sermayesi sayesinde de alanda tanınırlık kazanan ve öne çıkan isimlerden olmuştur. Önemli ölçüde sözlü çeviri ve tıp çevirisi deneyimine sahip olduğundan, deprem sahasında nispeten daha az deneyime sahip olan çevirmenlere çeviri süreçlerinde yardımcı olmuştur. Bununla birlikte deprem sahasında çevirmen ekibin koordinasyonunun yapılması gibi rolleriyle (kendi deyimiyle “insan kaynakları”), diğer çevirmenlerle direkt temasta bulunmuştur.

Bu çalışma kapsamında görüşmelerin yapıldığı ve A.T. ile aynı hastanede görev almış bazı çevirmenlerin saha deneyimlerinden bahsederken A.T.’nin adını geçirdiği görülmüştür. Bunun bir örneği Ö.Ö.’nün aşağıdaki ifadeleridir:

Arkadaşım A.T.’nin tweetini görmüş bana ilettiler... Daha sonra bu haberi alınca da A.T. ile bağlantıya geçtim, onunla da programlamayı yaptık (Görüşme notları, 2025).

Bir diğer örnek ise E.N. kodlu çevirmenin aşağıdaki ifadeleridir:

Ben Mersin’e geçtiğimde de A.T.’nin numarası bana iletildi. Ve onunla iletişime geçerek tekrar Antakya’ya döndüm... Sahada bir günüm epey yoğun geçiyordu. Özellikle de hastanede A.T. ile birlikte çalışırken (Görüşme notları, 2025).

Sahada görev almış çevirmenlerin A.T. ile ilgili bu gibi ifadeleri, A.T. kodlu çevirmenin afet alanında kazandığı simgesel sermayeyi görünür kılması bakımından dikkat çekicidir. Bunun yanı sıra, A.T.’nin sahada edindiği simgesel sermaye, Pierre Bourdieu’nun “sermaye türlerinin birbirine dönüştürümü” (Bourdieu, 2021: 394) düşüncesi kapsamında örnek teşkil etmektedir. Çevirmen, sahip olduğu sosyal ve kültürel sermayesini deprem sahasında simgesel sermayeye dönüştürmüştür.

Deprem sahasında yaklaşık bir ay gönüllü çevirmenlik yapan D.B., Hindistan’da yaşamaktadır. Hindistan’daki geçmiş çalışmalarının Hindistan’daki Türk Elçiliği tarafından dikkat çekmesi sayesinde Hindistan’daki Türk Elçiliği ile iletişimde olduğunu belirten D.B., depremi öğrenir öğrenmez Elçilik ile irtibata geçtiğini ve onların yönlendirmesiyle de sahada kurulan sahra hastanesinde gönüllü çevirmenlik yaptığını belirtmiştir. D.B.’nin geçmişte edindiği kültürel sermayenin, ona sosyal sermaye kazandırdığı; bu sosyal sermaye aracılığıyla da afet alanındaki gönüllülük sürecine dâhil olduğu görülmektedir.

Almanca öğretmenliği yapan ve sınırlı çeviri deneyimine sahip olan N.Y. kodlu çevirmenin kuzeni, Afette Rehber Çevirmenlik (ARÇ) kuruluşunun üyesidir ve ARÇ'ın ihtiyacı doğrultusunda, N.Y.'nin kültürel sermayesinin deprem sahasında faydalı olabileceği düşüncesiyle N.Y.'yi sahaya dahil etmiştir. N.Y., deprem sahasına dahil olma sürecini şu şekilde açıklamaktadır:

Ben sahaya ARÇ ile gittim. Deprem olduğunda tabi ki hepimiz yıkıldık, ben kampçıyım aslen, benim tüm arkadaşlarım kampçı, arkadaşlarımdan hepsi gittiler ve onlara alanda yabancılar olacaktır ihtiyaç olursa beni arayın, demiştim. Graz Üniversitesinde profesör olan bir kuzenim, halamın kızı, beni aradı ve "kuzen, sahaya gider misin?" diye sordu. Ben de gidebileceğimi söyledim. Sonra ARÇ ile görüştük ve sahaya dahil oldum (Görüşme notları, 2025).

Sahada görev alan S.A. da alanda simgesel sermaye edinmiş çevirmenler arasında yer almaktadır. Görev süresi boyunca çalıştığı sahra hastanesine çeşitli önemli isimlerin ziyaret ettiğini belirtmiş; bu bağlamda, ünlü Doktor Mehmet Öz'ün ziyaretiyle ilgili deneyimlerini şu sözleriyle aktarmıştır:

Dr. Mehmet Öz gelmişti ve ameliyathane ekibiyle bayağı vakit geçirmişti. Scrup giymem gerekiyordu ameliyathanede olduğum için, normalde biz tercümanlar belli olsun diye bize verdikleri yelekleri giyiyorduk ancak ameliyathanede özellikle hijyen açısından scrup giyerek çalışıyorduk. Beni görünce "Türk müsün?" diye sormuştu ve böyle küçük bir diyalogumuz olmuştu ve bize yaptıklarımız için teşekkür etmişti. (Görüşme notları, 2025).

Alanda görev yapan tüm çevirmenler, sahip oldukları yabancı dil bilgisi, eğitim düzeyi ve önceki deneyimleri itibarıyla güçlü bir kültürel sermayeye sahiptir. Görüşmelerden elde edilen veriler, bazı çevirmenlerin sahaya güçlü bir sosyal sermaye aracılığıyla dâhil olduklarını ve bu sermayeyi sahadaki deneyimleriyle pekiştirdiklerini göstermektedir. Buna karşın, sosyal sermayesi görece daha sınırlı olan bazı çevirmenler ise sahada kurdukları arkadaşlık ve dayanışma ilişkileri yoluyla bu sermayeyi inşa etme fırsatı bulmuşlardır. Sosyal sermayenin çeviri öncesi, esnası ve sonrası süreçlerine doğrudan olumlu yansımaları olduğu gözlemlenmiştir. Birbirleriyle güçlü ilişkiler kuran çevirmenlerin, çeviri sürecinde karşılıklı destek sağladıkları ifade edilmiştir. Deprem sahasındaki çeviri faaliyetleri bağlamında değerlendirildiğinde sahadaki ekonomik sermayenin etkisi, diğer sermaye türlerine nazaran arka planda kalmıştır. Bunun sebebi, tüm çevirmenlerin gönüllü olarak görev almaları ve afet sahasının fiziksel olarak zorlu koşullarından dolayı tüm çevirmenlerin aynı koşullar altında görev yapmış olmalarıdır.

4.3. Illusio'nun Sahadaki Yansımaları

Bourdieu sosyoloji kuramında illusio kavramını tanımlamak için, bu çalışmanın önceki bölümlerinde detaylıca ele alınan "oyun" metaforundan yararlanmıştır. Oyun metaforunda toplumsal uzamda yer alan alanlar birer "oyuna", alanda yer alan failer de birer "oyuncuya" benzetilmektedir. Bourdieu ve Wacquant, bireylerin oyuna belirli çıkarlar doğrultusunda dâhil olduklarını ve oyuna bu çıkarlar doğrultusunda yatırım yaptıklarını belirtmektedir (Bourdieu ve Wacquant, 1992: 98). Bourdieu ve Wacquant'a (1992) göre oyuncuların oyuna katılmaları, bu oyunu oynamaya değer buldukları inancından doğmaktadır, bu inanç da "illusio" kavramı ile tanımlanmaktadır.

Çeviri eyleminin oyun metaforu kapsamında ele alınmasında “oyun” çeviri eylemidir. Bu çalışma kapsamında oyun, oyuncuların deprem sahasına gönüllü olarak dahil olmalarıdır, yani oyun, deprem sahasında çevirmenlik yapmaktır. Oyuncular ise bu oyun içerisinde çeviri eylemini gerçekleştiren çevirmenlerdir. Peki bu çalışmaya katılım sağlayan, deprem sahasında görev alan çevirmenler için bu oyunu oynamayı değerli kılan ne olmuştur? Bu soru aslında tüm çevirmenlerin çeviri süreçlerine gönüllülük esasına dayalı olarak katılım sağladığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda cevaplanmaktadır.

Sahada görev alan tüm çevirmenler bu oyuna hiçbir çıkar gözetmeden, tamamen toplumsal fayda sağlamak üzere girdiklerini belirtmişlerdir. Çevirmenlere “tekrardan böyle bir deneyimin parçası olmak isteyip istemedikleri” sorulduğunda, çevirmenlerin tamamı isteyeceğini ifade etmiştir.

S.G., yaklaşık 11 yıldır çevirmenlik yapan ve depremin 20. gününde sahada göreve başlayan bir gönüllü çevirmendir. Kendisinin illusiosu da çoğu çevirmende olduğu gibi toplumsal fayda sağlamak olmuştur. S.G. deneyimlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

Kesinlikle tekrar gitmek isterim. Ben deprem bölgesine 20 gün sonra intikal ettim. O 20 gün çok zor geçti benim için. Tekrar böyle bir durum olsa daha erken gitmek isterim. Toplumda bir hareket olunca ben yerimde duramıyorum, katılmam gerekiyor, bir şeyler yapmam gerekiyor. Temel nedeni buydu yani bir şey yapmam gerekiyor diye hissediyorum (Görüşme notları, 2025).

O.H., 1999 yılında gerçekleşen Gölcük Depremi'ne gönüllü olarak katılmak istemiş ancak sahada görev alma konusunda cesaret edemediği için gidemediğini belirtmiştir. Bu nedenle yıllarca vicdan azabı taşıyan ve geçmişte kaçırdığını hissettiği toplumsal sorumluluğu bu defa yerine getirmek isteyen O.H., Hatay Depremi meydana gelir gelmez herhangi bir şeyin ucundan tutabilmek için sahaya gitme kararı aldığını belirtmiştir:

Ben sahaya tercüme etmek için gitmedim. Sadece herhangi bir şeyin ucundan tutmak için gittim. Gitmemdeki en önemli etken, ben 99 depreminde Olympos'taydım. Ve bir sabah duyduk ki Gölcük'te deprem olmuş. Kaldıramayacağımdan korktum ve gitmedim yani gidemedim daha doğrusu cesaret edemedim. Ve uzun yıllar benim içimde bir yara, utanç kaynağı ve vicdan azabı olarak kaldı o depreme gidemeyiş. Motivasyonum buydu, 99 depreminde hiçbir faydam olmadı ve Olympos'ta boş anlamsız geçti, orada yapabileceğim çok şey vardı (Görüşme notları, 2025).

N.Y. kodlu çevirmenin illusiosu da aşağıdaki cümleleri ile ortaya çıkmaktadır. N.Y., ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmak amacı ile empati yeteneğinin getirdiği inanç ile deprem sahasına dahil olmuştur:

Yardım etmek. Nasıl yardımcı olabilirim, diye düşündüm. Ben pozitifimdir ve iyi düşünmeye çalışırım. Bir şeyler yapılmaya başladıkça çabuk duyuluyor. İyilik de kötülük de çok çabuk duyulur deniyor ya, biz bunu başardık. Hep birlikte iyilik yapmak kadar insanı motive eden bir şey yok (Görüşme notları, 2025).

N.Y.'nin topluma fayda sağlamak için yardım etmenin, iyilikte bulunmanın ve kolektif olarak dayanışma içinde hareket etmenin değerli ve anlamlı olduğu düşüncesi, kendisinin bu “oyunu” oynamaya değerli kılan inancı, yani illusiosu olmuştur.

Deprem sahasında “yardım etmek ve toplumsal fayda sağlamak” gibi illusiolar ile alana dahil olan diğer çevirmen örneklerinden M.E. ile A.A.’nın cümleleri de sırasıyla aşağıda verilmiştir:

Suçluluk duygusuydu diye düşünüyorum. Bir şeye yardımcı olmam gerekiyor, ben burada rahat rahat oturamam, o kadar insan acı çekerken burada rahatça oturamam diye hissettim. Günün sonunda aslında motivasyonum elimden bir şeyler gelebiliyorken harekete geçmekti (Görüşme notları, 2025).

O anda yapmam gerektiğini hissettim manevi olarak. Yapmam gereken buydu ve o şekilde yaptım. Depremde iki tane arkadaşım rahmetli oldu. Yakın çevremden başka çok etkilenen olmadı depremden ama yine de ben de yaşadığım için aynı durumu, empati yapınca biraz, gitmek istedim. Manevi bir görevi tamamladım diye hissediyorum (Görüşme notları, 2025).

Deprem sahasında görev almış gönüllü çevirmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde edinilen tüm veriler, gönüllü çevirmenlerin sahaya sahip oldukları vicdani sorumluluk, yüksek duygusal zekâ ve empati yetenekleri, mesleki kimlik, yetkinlik, donanım ve toplumsal fayda gibi etkiler doğrultusunda dahil olduklarını göstermektedir. Bu inançlarla sahaya, yani oyuna dahil olan çevirmenler, habitusları ve sermayeleri aracılığıyla edindikleri bilgi ve becerilerini toplumsal bir yardıma dönüştürme inancıyla hareket etmişlerdir. Sahada görev alan çevirmenlerin illusioları donanım ve yeterliliklerini yalnızca ekonomik kaygılarla profesyonel bir şekilde kullanabilecekleri değil, toplumun ve bütünü yararına kullanabilecekleri bir kaynak olarak görmelerinden doğmaktadır. Bu yönüyle çevirmenler sadece çeviri eylemini gerçekleştiren failer olmanın ötesinde, alanın değerlerini içselleştirmiş olan birer oyuncu olarak konumlanmaktadır.

Sonuç

Tarih boyunca dilin var olduğu her mekânda çevirmenlere olan ihtiyaç var olmuştur ve var olmaya devam edecektir. Çeviri alanında birer eyleyici olan çevirmenler, toplumun farklı alanlarında iletişim bağlamında birer köprü görevi görmektelerdir. Bu görevin gerçekleştirildiği alanlar mahkeme salonlarından mahalle aralarına kadar toplumun her alanını kapsamaktadır.

Bu çalışmada 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremlerin ardından deprem bölgelerinde bulunan sahra hastaneleri, psikoterapi merkezleri, enkaz bölgeleri gibi alanlarda gönüllü olarak görev almış toplum çevirmenleri örneklem olarak alınmıştır. Bu çevirmenlerle yapılan görüşmeler çeviri sosyolojisi bağlamında analiz edilmiş, toplum çevirmenlerinin deneyimleri Pierre Bourdieu’nun habitus, sermaye ve illusio kavramları ile ilişkilendirilmiş ve kavramlar somut örnekler ile desteklenmiştir.

Çeviri sosyolojisini ele alan çalışmaların geneli bir yazılı çeviri türü olan edebiyat alanında yapılmıştır. Bu çalışma ile elde edilen veriler çeviri sosyolojisinin ve Pierre Bourdieu’nun kuramının ve habitus, sermaye ve illusio kavramlarının toplum çevirmenliği, dolayısıyla sözlü çeviri türleri kapsamında da ele alınabileceğini desteklemektedir.

Sözlü çeviri faaliyetlerini gerçekleştiren gönüllü çevirmenlerin habituslarının, deprem sahasındaki gönüllü çevirmenlik deneyimlerine yansıdığı görülmüştür. Deprem sahasına gönüllü çevirmen olarak dahil olmaları hemşehrilik, duygudaşlık, geçmiş tecrübeleri, meslekî

deneyimleri, bilgi ve donanımları gibi etkenler sayesinde olmuştur. Deprem sahasındaki deneyimlerinde aldıkları kararlarda da yine habitusun etkileri gözlemlenmiş ve örneklerle açıklanmıştır.

Sermaye kavramı ve Bourdieu'nun dört sermaye türü sahada görev almış gönüllü çevirmenlerin deneyimlerinde gözlemlenmiştir. Tüm çevirmenlerin dil alanındaki bilgi ve donanımları, bir diğer deyişle kültürel sermayeleri, deprem sahasına dahil olmalarındaki başlıca nedenlerdendir. Çevirmenler edindikleri bu deneyim ile sahip oldukları kültürel, sosyal ve simgesel sermayelerine değer katmışlardır. Bunun aksine ekonomik sermayenin bu deneyimlerinde herhangi bir etkisi olmadığı görülmüştür. Bunun başlıca nedenleri deprem bölgesinde tüm çevirmenlerin eşit koşullarda görev almak durumunda olması ve bu görevlerini gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirmiş olmalarıdır.

Illusio kavramının deprem sahasındaki yansımaları ise çevirmenlerin “oyuna girme nedenleri, oyunu oynamaya değer bulmaları” gibi dinamiklerin analiz edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Tüm çevirmenlerin deprem sahasındaki faaliyetlerini gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirmeleri illusio'ları ile ilgili açıkça fikir vermektedir. Toplumsal fayda ve toplumsal hizmet içgüdüleriyle sahaya dahil olan çevirmenlerin yüksek duygusal zekaya sahip olmaları, empati, dayanışma gibi kavramları beraberinde getirerek onları gönüllü çevirmenlik deneyimine yöneltmiştir.

Bu çalışma, çeviri sosyolojisini bir sözlü çeviri türü olan toplum çevirmenliği ve afette rehber çevirmenlik ile ilişkilendirerek, direkt alanda görev almış eyleyicilerin deneyimleri ile örneklenen bir çalışma olması yönüyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Çeviri sosyolojisini hem toplum çevirmenliği hem de afet çevirmenliği bağlamında ele alarak, gönüllülük bağlamında incelemiştir. Gönüllü olarak, hiçbir zorunluluk, yükümlülük ve maddi çıkar gözetmeden, tamamen “gönüllü” olarak yapılan ve bu doğrultuda deprem sahasında görev alan toplum çevirmenlerinin bu eylemleri toplumsal eylem olarak bir anlam kazanmıştır.

Çokkültürlü ülkelerde profesyonelleşme yolunda büyük adımların atıldığı toplum çevirmenliğine gereken önemin ülkemizde de verilmesi gerekmektedir. Toplum çevirmenliğine olan ihtiyacın yalnızca afetler ile sınırlı olmadığı bilinse de hem doğal afetlerin sıkça yaşandığı bir ülke olan hem de çeşitli nedenlerden dolayı yoğun göç alan bir ülke olan Türkiye'de, toplum çevirmenliği bir meslek olarak profesyonelleşmeli ve bu yönde gerekli adımlar atılmalıdır. ARÇ gibi gönüllü çevirmen ağı olan ve bu çevirmenlere çeşitli eğitimler ve tatbikatlar düzenleyen organizasyonlar desteklenmelidir. Bu çalışma ile doğal afetler ve göçler gibi toplumsal alanlarda çevirinin önemi bir kez daha ortaya konmuş, sosyoloji ve çeviri arasındaki ilişki örneklerle açıklanmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazarların Katkı Oranları Beyanı

Yazarlar, çalışmanın tasarlanması; veri toplanması; veri analizi; makalenin yazımı; makalenin gönderimi ve revizyonu aşmalarında Gamze ÖZTÜRK ORAL (%50) ve Ayla AKIN (%50) oranında katkı sunmuşlardır.

Etik Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Etik Kurul izni ile ilgili; bu makalenin konusunu oluşturan çalışmanın yazarı ve hakemleri, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmişlerdir.

Kaynakça

- Akoğlu Kozak, M. & Araboğa, Y. (2021). Lunaparkların “Pierre Bourdieu sosyolojisi” üzerinden değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 32(1), 67-78. doi: 10.17123/atad.786087
- Alimen, N. (2018). Toplum Çevirmenliğine Genel Bir Bakış ve Eğitime Yönelik Yöntem Arayışları, *Çeviribilimde güncel tartışmalardan kavramsal sorgulamalara* (247-281) İstanbul: Hiper Yayınları.
- Bancroft, M. (2005). *The interpreter's world tour: an environmental scan of standards of practice for interpreters*. Woodland Hills, CA: The California Endowment.
- Bedir, U. (2019). Pierre Bourdieu'nün 'dilsel habitus' kuramı çerçevesinde Asghar Farhadi'nin 'Bir Ayrılık' (A Separation) filminin incelemesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* (48), 135-152.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. Oxford: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. (Edt. J.G. Richardson). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Newyork: Greenwood Press: 241-258.
- Bourdieu, P. (2010). *Sermaye biçimleri, sosyal sermaye, değişim*. (M.M. Şahin ve A.Z. Ünal, Çev.), İstanbul.
- Bourdieu, P. (2021). *Genel sosyoloji*. (Zuhal Emirosmanoğlu, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (2022) *Sosyoloji meseleleri*. (Filiz Özgür ve Diğ., Çev.) Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Çeviri Derneği (t.y.) ARC hakkında. 10 Mayıs 2025 <https://ceviridernegi.org/arc-hakkinda/> adresinden erişildi.
- Erdoğan, Ö. B. (2021). *Çeviri sosyolojisi odağında göç olgusu ve güç ilişkileri: Türkiye'de Suriyeli mültecilerin toplum çevirmenleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi) Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Gouanvic, J.M. (2010). Outline of a sociology of translation informed by the ideas of Pierre Bourdieu. *MonTI*. 2,119-129.
- Gürçağlar, Ş.T. (2011). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Hale, S.B. (2007). *Community interpreting*. New York: Palgrave Macmillan.
- Inghilleri, M. (2005). The sociology of Bourdieu and the construction of the 'object' in translation and interpreting studies. *The Translator*, 125-145.

- Jourdain A.; Naulin S. (2016). *Pierre Bourdieu'nun kuramı ve sosyolojik kullanımları*. (Öykü Elitez, Çev.). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Kurultay, T.; Bulut, A. (2012) Toplum çevirmenliğine yeniden bakışta Afette Rehber Çevirmenlik. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 3, 75-102.
- Palabıyık, A. (2020). Pierre Bourdieu sosyolojisinde habitus, sermaye ve alan üzerine. *Habitus Toplumbilim Dergisi* (1), 1-22.
- Pöchhacker, F. (2004). *Introducing interpreting studies*. London: Routledge.
- Simeoni, D. (1998). The pivotal status of the translator's habitus. *Target*, 10:1, 1-39.
- Şan, F. & Koçlu, S. (2020). Toplum çevirmenliği alanında Türkiye'de yapılan bilimsel çalışmalar: analiz ve değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 780-802.
- Wolf, M. (2012). The sociology of translation and its "activist turn". *Translation and Interpreting Studies*, 7(2), 129-143.